

JAARVERSLAG 2016

Jaarverslag 2016

april, 2017

Stichting Oude Gelderse Kerken

Gewelfschilderingen Walburgiskerk Zutphen met rankende bladeren en bloemen met als halffiguren heiligen. Te zien zijn onder andere Johannes de Doper, de apostel Johannes, Jacobus de Mindere en St. Servatius. Foto: Carel van Gestel

Inleiding

Steeds meer protestantse en ook rooms-katholieke kerken en synagogen moeten hun deuren sluiten. Ook in Gelderland komen steeds meer kerkgebouwen leeg te staan. De Stichting Oude Gelderse Kerken (sogk) heeft in het afgelopen jaar de ontwikkelingen rond de vele kerk-sluitingen in de provincie nauwlettend gevolgd. Er was in 2016 een duidelijke toename van het aantal kerkbesturen dat contact met onze stichting zocht met de vraag of wij iets voor hen kunnen betekenen. Soms is er de mogelijkheid om het kerkgebouw over te nemen, soms is een andere vorm van ondersteuning geschikter. Welk advies het ook wordt, de zorg voor en het behoud van het monumentaal religieus erfgoed staan bij ons voorop.

Onze missie

De sogk zet zich in voor het materiële en functionele behoud van het gebouwd monumentaal religieus erfgoed in de provincie Gelderland. De monumentale kerkgebouwen zijn veelal beeldbepalend voor stad en dorp en hebben

een grote cultuurhistorische waarde. Kerkgebouwen zijn vanouds ook plaatsen van ontmoeting midden in de lokale samenleving. Naast de religieuze bestemming wil de sogk ook inzetten op een bredere invulling die past bij de plaatselijke situatie.

Onze doelstellingen

De sogk streeft de volgende doelen na:

1. het wekken van belangstelling voor het behoeden en behouden van religieuze monumenten
2. het helpen beschermen van religieuze monumenten
3. het onder bepaalde voorwaarden in eigendom verwerven van religieuze monumenten, vanzelfsprekend met de bedoeling die monumenten te behouden en beschermen
4. het verworven monument blijvend in het middelpunt van de lokale en regionale samenleving plaatsen
5. het laten beheren van de religieuze monumenten zodat het monument in zijn eigen onderhoudskosten en vaste lasten kan voorzien.

(1) Het wekken van belangstelling voor het behouden en behouden van religieuze monumenten

Contacten met donateurs

Het aantal donateurs van de sogk bedroeg aan het einde van het verslagjaar ongeveer 850.

In het afgelopen jaar zijn er acties uitgevoerd om meer donateurs te werven o.a. in gemeenten waar kerkgebouwen zijn overgedragen. Ook hebben we onze fondsenwerving voor specifieke projecten uitgevoerd.

Excursies

Er werden dit jaar twee excursies georganiseerd. De eerste ging op zaterdag 28 mei naar vijf kerken in en bij Groesbeek. We bezochten de schilderachtig gelegen Oude Kerk in Groesbeek, daarna liepen we naar de rk Cosmas- en-Damianuskerk. Na de lunch reden we met de bus naar de Cenakelkerk in de Heilig Landstichting. De dag werd afgesloten met het bezoek aan de twee bijzondere wederopbouwkerken in Breedeweg en De Horst, Groesbeekse buurtschappen.

De najaarsexcursie op zaterdag 24 september voerde naar vijf kerken in de gemeente Berkelland in het noordoostelijke deel van de Achterhoek. We bezochten kerkgebouwen in Geesteren, Borculo, Haarlo en Rietmolen. De kerk in Rietmolen is in het Interbellum van de twintigste eeuw gebouwd. Dat de pkn kerken in Borculo en Geesteren

in dezelfde tijd werden hersteld, was herkenbaar aan het schoon metselwerk van de gewelven. De kerkgebouwen in Haarlo (pkn) en Borculo (rk) dateren van de negentiende eeuw. In Borculo werd het bezoek aan de pkn-kerk opge-
luisterd door een bespeling van het orgel.

De excursiecommissie wordt hartelijk bedankt voor het vele werk dat zij voor de organisatie van deze mooie excursies heeft verzet.

Venster

Ons tijdschrift Venster verscheen ook dit jaar vier maal. Zoals gebruikelijk bevatte elk nummer een hoofdartikel dat verband houdt met kerkgebouwen in Gelderland – soms een sogk-kerk, maar vaak ook niet. Afgelopen jaargang ging dat achtereenvolgens over de Aaltense kruiswegstaties, de Koepelkerk in Arnhem, de Sint-Walburgiskerk in Zutphen en de kapel van Paleis Het Loo in Apeldoorn. Venster bevat altijd een pagina Agenda, waarin concerten, exposities, voorstellingen, lezingen en dergelijke in onze kerkgebouwen worden aangekondigd. Ook kent het blad een rubriek waarin een Plaatselijke Commissie (pc) over haar kerkgebouw en werk vertelt. Dit geeft een goed beeld van wat er zoal op plaatselijk niveau gebeurt. Regelmatig worden ook businesspartners van de sogk geïnterviewd. De redactie van Venster streeft ernaar om vorm en inhoud eigentijds en van goede kwaliteit te houden, zodat het een interessant blad is en blijft voor onze donateurs en belang-

Voorjaarsexcursie, Koepels van de Cenakelkerk in de Heilig Landstichting. Foto: Gardeniers 2016

Najaarsexcursie, Hervormde kerk in Geesteren. Foto: Frits van Lochem, 2016

stellenden. Het bestuur van de sogk is de redactie daarvoor zeer erkentelijk en wil haar danken voor de deskundigheid en inzet. Alle edities van Venster zijn ook digitaal beschikbaar via www.archieven.nl.

Educatie

De lesprogramma's voor de basisscholen rond Leur/Wijchen en Groenlo, die de sogk in voorgaande jaren heeft laten ontwikkelen, alsmede die voor de scholen in Kranenburg/Vorden en omgeving, lopen onverminderd goed door, dankzij enthousiaste inzet van vrijwilligers van de Plaatselijke Commissies en van vertegenwoordigers en leerkrachten van de lokale basisscholen.

In 2015/2016 hebben we een educatief plan voor Buren, Kerk-Avezaath en Rijswijk opgezet en de ontwikkeling daarvan is zo goed als klaar. In het voorjaar van 2016 is het programma getest; nu ligt het materiaal bij de vormgever en in het schooljaar 2017/2018 gaan de scholen er gebruik van maken.

Werken aan zichtbaarheid

Diverse sogk-locaties zijn inmiddels aangesloten bij het landelijk erfgoedproject Meerhierover, zie www.meerhierover.nl. Meerhierover geeft ter plekke via

internet actuele en historische informatie over bijzondere gebouwen. Op de deelnemende sogk-locaties is een rond plaatje met QR-code aangebracht, waarmee de bezoeker via zijn smartphone of tablet meer informatie kan krijgen over het gebouw en zijn omgeving.

Daarnaast hebben we van elk kerkgebouw en van de synagoge panoramafoto's (360-gradenfoto's) laten maken, zowel van het interieur als van het exterieur. Deze foto's zijn opgenomen op de pagina van de kerk of synagoge op de sogk-website. Ook hiermee hopen wij een breder publiek te bereiken en onze bekendheid en toegankelijkheid te vergroten.

Contacten met zakelijke relaties

Het aantal leden van onze netwerkclub van business-partners is in het verslagjaar ongeveer gelijk gebleven, het zijn er 27. Het was goed om velen van hen te ontmoeten op onze netwerkdag op vrijdag 4 november 2016 in de Remigiuskerk te Steenderen.

(2) Het helpen beschermen van religieuze monumenten

Met verschillende afgevaardigden van Gelderse kerken heeft het bestuur van de sogk gesprekken gevoerd over de instandhouding van hun religieus monument.

(3) Het in eigendom verwerven van monumenten met de bedoeling die monumenten te behouden en beschermen

In veel Gelderse kerken loopt het ledenaantal terug, waardoor ook de inkomsten via de vaste vrijwillige bijdrage dalen. De energiekosten zijn meestal hoog; onderhoud en restauratie drukken zwaar op de begroting en het wordt voor veel kerken moeilijk om de begroting sluitend te krijgen. Dan gaat men nadenken over de toekomst van hun kerkgebouw.

Ook ervaart men een toenemend tekort aan deskundige lokale bestuurders die zich inzetten voor de instandhouding van het religieus erfgoed.

Verschillende kerken in Gelderland hebben daarom een gesprek met de sogk aangevraagd. In sommige gevallen bleef het bij een oriënterend gesprek, maar er zijn ook kerkgemeenschappen waarmee al meer gesprekken zijn gevoerd om te komen tot een overname van hun monumentaal erfgoed. Dit is een uitgebreid en tijdrovend proces waarbij veel overwegingen ter tafel komen en waarbij eventuele besluiten moeten worden teruggekoppeld naar de voltallige kerkenraad en gemeenteleden.

De sogk gaat uit van een regelmatige groei van haar bezit, met een maximum van twee overnames per jaar. In het verslagjaar hebben we alleen de Grote of Sint-Walburgiskerk overgenomen, op dinsdag 5 juli 2016.

360° foto Bronckhorst

Henrick Baderorgel (1637), Walburgiskerk. Foto: Bert Webbink

Na oVerDraCht kreeg StIChtIng O.G.K.
In JULI In DIJt Jaar Van onze Heer
sLeUteL(tJe)s en anDere zaken
tot het (SInt) WaLBURgIskerkbeheer.
BeWaar haar WeL!

Bestuur Stichting Walburgiskerk Zutphen (SWZ).

Foto's: Paul Ploegman
Gedeputeerde Josan Meijers.

Ondertekening akte van overdracht 5 juli 2016 door Peter
Jasper Focks (vrztr. PGZ) en Annelies van der Kolk (vrztr.
SOCK), en notaris Karen Verkerk.

De Grote of Sint-Walburgiskerk te Zutphen, kroonjuweel van de sogk

Na de Reformatie was de kerk eigendom van de Nederlands Hervormde Gemeente, in de afgelopen jaren van de Protestantse Gemeente Zutphen (pgz) en nu is de Sint-Walburgiskerk het mooiste bezit van de Stichting Oude Gelderse Kerken. De kerk dateert in opzet van ca. 1050. Tweehonderd jaar later werd hij grondig verbouwd, waarbij hij zijn huidige vorm en omvang bereikte. Grote bijzonderheden in het interieur zijn het zeventiende-eeuwse Baderorgel, de kaarsenkroon uit de veertiende eeuw en de beroemde Librije, een van de drie nog bestaande kettingbibliotheken in Europa.

De officiële overdracht door de pgz aan de sogk vond plaats tijdens een avondbijeenkomst in de kerk. Er waren veel toespraken, o.a. door Carry Abbenhues, burgemeester van Zutphen en door Josan Meijers, gedeputeerde van de provincie Gelderland.

De kerk verkeert zowel bouwkundig als wat betreft interieur in prima conditie. Dat is een groot goed. De sogk is bezig met de voorbereidingen voor de aanleg van een modern en duurzaam verwarmingssysteem, waardoor de kerk ook in koude maanden intensiever zal kunnen worden gebruikt dan tot nu toe het geval is en daardoor ook beter exploitabel zal worden. Ook dat is voor de toekomst van de kerk van groot belang. De pgz zal de kerk dan gaan huren van de sogk.

Receptie bij de overdracht van Walburgiskerk. Foto's: Paul Ploegman

De sogk heeft de nieuwe Stichting Walburgiskerk Zutphen (swz) opgericht, die verantwoordelijk is voor de totale exploitatie en het beheer van de kerk. Zij zal dit doen in samenwerking met de Stichting Henrick Bader Orgel, die de orgels beheert en exploiteert, en de Stichting Librije, die het technisch beheer voert over de boeken in de Librije. De swz zal bestaande activiteiten voortzetten, maar daarnaast ook nieuwe aantrekken en organiseren. De sogk zal er alles aan doen de bestaande enthousiaste en deskundige groep van ongeveer honderd vrijwilligers bij de kerk te blijven betrekken.

Beide partijen zijn blij dat door deze overdracht het behoud van dit prachtige monumentale kerkgebouw, een van de topmonumenten van ons land, in al zijn huidige glorie gewaarborgd wordt.

Beheer van eigendommen

De sogk heeft op dit ogenblik veertien kerkgebouwen, één synagoge en drie torens in eigendom. In totaal zijn dit twintig monumentnummers. De staat van onderhoud van deze objecten wordt regelmatig in kaart gebracht door de Stichting Monumentenwacht Gelderland. Voor meer informatie over onze gebouwen, zie onze website www.oudegeldersekerken.nl.

(4) Het verworven monument blijvend in het middelpunt van de lokale en regionale samenleving plaatsen, en

(5) Het laten beheren van de religieuze monumenten zodat het monument in zijn eigen onderhoudskosten en vaste lasten kan voorzien.

Het beheer van de kerkgebouwen is in handen van de Plaatselijke Commissies (pc's). Zij zorgen voor een zo goed mogelijke exploitatie van het gebouw. Het bestuur van de sogk streeft ernaar de pc's zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren onder de vleugels van de sogk. Dit zal niet overall hetzelfde zijn, maar passend bij de plaatselijke situatie. Er is een verdienmodel opgesteld waarmee per kerk beter gestuurd kan worden op het verwerven van voldoende inkomsten ter dekking van de exploitatiekosten. De pc kan zo eventueel inzetten op meer activiteiten en dus meer inkomsten.

Andere activiteiten van de sogk in 2016

pc-bijeenkomst over gastheerschap

Op vrijdagmiddag 20 mei 2016 hebben we in de Dorpskerk van Hoog-Keppel een boeiende presentatie over gastheerschap bijgewoond, verzorgd door Melissa van den Brink. De leden van onze Plaatselijke Commissies waren daar in het bijzonder voor uitgenodigd. Melissa werkte een paar maanden voor de sogk aan een afstudeerproject ter afronding van haar studie Facility Management aan de Saxion Hogeschool te Deventer. Haar managementvraagstuk was als volgt geformuleerd: op welke wijze kunnen de

Plaatselijke Commissies van de Stichting Oude Gelderse Kerken met het toepassen van gastvrijheidsconcepten in het businessmodel meer inkomsten genereren? De pc's hebben van haar een handleiding gekregen die extra ondersteuning biedt bij het genereren van inkomsten die beheer en onderhoud van het kerkgebouw mogelijk maken.

Donateursdag en Publiekslezing

Op zaterdag 25 juni 2016 was de Jaarbijeenkomst voor onze donateurs, leden van de Plaatselijke Commissies en andere betrokkenen in de Koepelkerk te Arnhem. In de ochtend gaf het bestuur een korte toelichting op belangrijke ontwikkelingen in 2016 en 2017, met betrekking tot het beleid, financiële ontwikkelingen, de kansen en de uitdagingen. Daarna hielden Gert Oldenbeuving en Theo Welmers, beiden orgeldeskundigen en lid van Raad van Advies van de sogk, een inleiding over het klinkend erfgoed dat de sogk in eigendom en beheer heeft.

In de middag verzorgde Gert Oldenbeuving onder het motto 'Klinkend erfgoed in Gelderland' de Publiekslezing 2016, met als titel: 'Verdwenen en vergeten klokken: wat doen wij met ons klinkend erfgoed'. Aansluitend speelde hij enkele orgelstukken op het Naber-orgel van de kerk.

Regionale pc-bijeenkomsten

Nieuw in 2016 waren de regionale pc-vergaderingen: op donderdag 15 september voor de Achterhoek in Steenderen en op donderdag 22 september voor Rivierenland in Kerk-Avezaath. Het waren informele bijeenkomsten van leden van de Plaatselijke Commissies met verschillende bestuursleden in het kader van nauwere betrekkingen die het mogelijk maken om vragen/problemen uit te wisselen en elkaar te helpen.

Jaarbijeenkomst voor Plaatselijke Commissies (pc's)

Op vrijdag 14 oktober 2016 vond in onze Dorpskerk te Hoog-Keppel een overleg plaats tussen het bestuur en de leden van de Plaatselijke Commissies. Het thema was: 'Sociale media en lokale media/publiciteit', ingeleid door Maud Heldens van Erfgoed Gelderland en door Bertil Rebel van bureau Scriptief voor communicatie. De deelnemers konden zelf oefenen op een tablet of iPad.

Historische stadsbibliotheken

Op donderdag 3 november 2016 was het bestuur van de sogk uitgenodigd door de Stichting Librije in Zutphen om aanwezig te zijn bij de presentatie van het boek 'Historische stadsbibliotheken'. Na een welkomstwoord door de voorzitter van deze stichting sprak Yolanda Ezendam van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed over bescherming van bibliotheekcollecties in het kader van de nieuwe Erfgoedwet. Daarna sprak Willem Frijhoff van de Erasmus Universiteit Rotterdam over Zutphen en historische stadsbibliotheken. Vervolgens Marieke van Delft over de reeks 'Bijdragen tot de Geschiedenis van de Nederlandse Boekhandel'. En ten slotte Ad Leerintveld over 'Historische

stadsbibliotheken in Nederland'. Het eerste exemplaar van het rijk geïllustreerde boek werd aangeboden aan mr. G. Vrieze, voorzitter van de Stichting Walburgiskerk Zutphen.

Businesspartner netwerkbijeenkomst

Op vrijdagmiddag 4 november 2016 organiseerden we onze jaarlijkse netwerkdag voor businesspartners in de Remigiuserkerk te Steenderen. Het thema was: 'Walburgiskerk; overname van een grote kerk, een van de mooiste kerken in Gelderland, wat komt daar zoal bij kijken'. Verschillende sprekers hebben het woord gevoerd en diverse aspecten onder de loep genomen. Behalve de voorzitter van de Stichting Walburgiskerk Zutphen (swz), Gert Vrieze, gaf ook mevrouw Christa Scholten Meilink Lenferink, sinds 1 oktober 2016 programmamanager van de Walburgiskerk, een inleiding over de mogelijkheden en kansen voor deze kerk.

Activiteiten in en rond onze kerkgebouwen

Onze pc-leden hebben ook in 2016 weer kans gezien om veel te organiseren in en rond onze kerkgebouwen. Er waren lezingen, exposities, concerten en nog veel meer. Zo vond in het kerkje van Leur eind mei voor de dertiende keer het Kamermuziekfestival tussen Maas en Waal plaats. De pc van Kerk-Avezaath organiseerde op zaterdag 24 september voor de derde keer een Torenwandeltocht: een een-daags wandelevenement. Wandelaars liepen van toren naar toren en bezochten de kerkgebouwen van Buren, Kerk-Avezaath, Erichem, Kapel-Avezaath en Zoelen. Er namen 282 betalende wandelaars deel. Behalve leden van de pc waren er 35 vrijwilligers die meehielpen om alles in goede banen te leiden.

De pc van de Remigiuserkerk in Steenderen organiseerde voor de tweede maal de expositie 'Brommers kiekten in de kerk', waar bromfietsfans hun hart konden ophalen. Er waren ruim 700 bezoekers, verdeeld over twee dagen. De toertocht met 95 deelnemers was ook een succes.

Kamermuziek Festival tussen Maas en Waal in Leur, 2015. Foto: Gijss Besseling

BROMMERS KIEKEN
— IN DE KARKE —
MET VERKOOP VAN
UNIEKE EXEMPLAREN
— STEENDEREN —
13-14 AUGUSTUS ENTREE 3,00 PP
REMIGIUSKERK

OPENINGSTIJDEN **13 AUG: 10-17 uur**
Dorpsstraat 20 **14 AUG: 13-17 uur**

+ZATERDAG
Toerit door de Achterhoek. Start 11.00 u

+ZONDAG
Onderdelenmarkt - foodtrucks - live muziek

IN SAMENWERKING MET
HOTELHEEZEN.NL
MASSINK.NL

 Stichting Oude
Gelderse Kerken
WWW.OUDEGELDERSEKERKEN.NL

André Goossens heeft de toertocht belangeloos georganiseerd. Hotel Heezen verzorgde op het plein een food- en onderdelenmarkt, met livemuziek.

Verder trokken de sogk-locaties tijdens het Open Monumentenweekend van begin september in totaal 3.500 bezoekers.

In de Agenda in ons tijdschrift Venster kunt u altijd een overzicht van deze activiteiten vinden, met dank aan de vele vrijwilligers die deze activiteiten organiseren!

Samenwerking met Geldersch Landschap & Kasteelen (GLK)

Zoals bekend is de uitvoering van een aantal beheerswerkzaamheden (financiële administratie, secretariaat, bouwkundige ondersteuning, publiciteit, e.a.) al vele jaren ondergebracht bij de werkorganisatie van het Geldersch Landschap & Kasteelen (GLK). Deze dienstverleningsovereenkomst, met een looptijd van 1 januari 2015 tot 31 december 2025, wordt regelmatig geëvalueerd. De sogk stelt de nauwe samenwerking met GLK zeer op prijs.

Contacten met de provincie Gelderland

De sogk is een neutrale en onafhankelijke stichting, maar heeft – omdat zij de provincie Gelderland als werkterrein heeft en binnen de provincie de enige instantie is die 'bedreigd' religieus erfgoed in eigendom heeft – vanzelfsprekend een intensieve relatie met het provinciaal bestuur. Ook dit verslagjaar leidde dat tot diverse gesprekken met medewerkers van de afdeling cultuurhistorie.

Ook hebben we bijeenkomsten, georganiseerd door de provincie, bijgewoond en konden we een actieve bijdrage leveren om zo input te geven voor het nieuwe beleidsplan. Tot ons genoegen besloot de provincie om – ondanks de bezuinigingen die de provincie moet doorvoeren ten aanzien van de jaarlijkse subsidies voor instellingen in de sector cultuur en cultuurhistorie – de bijdrage aan de sogk voor dit verslagjaar onveranderd te laten. Die bijdrage wordt geheel gebruikt als (gedeeltelijke) vergoeding voor de kosten van de voorlichting- en organisatorische activiteiten en de educatieve projecten van de sogk – en dus niet voor de kosten van de gebouwen die de sogk bezit.

Torentocht

ééndaags wandelevenement

zaterdag 24 september 2016

Financiën

De financiële positie van de sogk is onveranderd goed en stabiel. De sogk is dankbaar voor de donaties die zij ontvangt. De inkomsten van de sogk bestaan uit donateursgelden, legaten, bijdragen van bedrijven, giften, huuropbrengsten, rendement eigen vermogen, rijks- en provinciale subsidie.

De ontvangsten uit nalatenschappen geven de stichting een extra steun in de rug en dragen bij tot duurzaam beheer van de kerkgebouwen in bezit van de sogk, maar helaas hebben we in 2016 geen legaat ontvangen.

Aangezien veelal met deskundige maar onbetaalde vrijwilligers wordt gewerkt, kunnen de kosten beperkt blijven.

De financiële positie van onze organisatie wordt transparant gecommuniceerd met stakeholders via onze website en anderszins.

De sogk heeft de culturele fiscale ANBI-status, hetgeen fiscaal voordelig is voor gevers en onze organisatie.

Voor specifieke financiële cijfers en resultaten wordt verwezen naar de jaarrekening 2016 zoals deze is opgesteld, met verantwoording en voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring. Op de website van de sogk heeft onze penningmeester een uitgebreide toelichting geplaatst. De verkorte balans, verlies- en winstrekening is opgenomen in bijlage 1 en de accountantsverklaring in bijlage 2.

Beleid en toekomstvisie

Het Beleidsplan 2014-2017 is in december 2013 formeel door het bestuur vastgesteld. Het is duidelijk dat door de

ontwikkelingen in kerkelijk Nederland een steeds groter aantal eigenaren van religieuze monumenten problemen zal krijgen bij het beheer ervan, op financieel en personeel gebied. Dat zal betekenen dat de druk op de sogk om monumenten in eigendom over te nemen waarschijnlijk nog groter zal worden.

De kernpunten van de ontwikkeling in de komende jaren zijn:

- blijven inzetten om religieuze monumenten in Gelderland te beschermen en te behouden, o.a. door het ondersteunen en adviseren van eigenaren van religieus erfgoed (op verzoek)
- verdere professionalisering van de sogk
- inzetten op het verkrijgen van de POM-status (POM staat voor: Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud)
- verbreden van het draagvlak van de stichting (naamsbekendheid, aantal donateurs), met name ook gericht op het versterken van de lokale betrokkenheid.
- inzetten op educatieve projecten, speciale projecten gericht op brede communicatie en op specifieke doelgroepen
- kerkbesturen daar waar mogelijk een 'veilige haven' bieden, 'ont-zorgen', door overname van religieus erfgoed (dit betekent uitbreiding van het bezit van de stichting)
- handhaven van de solide financiële situatie van de sogk, die een voorwaarde is voor groei.

De Stichting Oude Gelderse Kerken zet zich in om ook in 2017 de betrouwbare, deskundige partner in de provincie Gelderland te zijn en te blijven voor kerkbesturen en andere organisaties die betrokken zijn bij het behoud van religieus erfgoed in de provincie.

Bestuursstructuur en –samenstelling

De samenstelling van en functieverdeling in de Raad van Bestuur is in 2016 veranderd. Als lid is toegetreden de heer W.H. Rohaan, per 1 september 2016.

Na meer dan twaalf jaar heeft de heer G. van Reenen afscheid genomen van het bestuur. Vele jaren was hij vice-voorzitter. Met grote deskundigheid heeft Van Reenen zijn werk binnen het bestuur gedaan en talloze uren per week heeft hij zich ingezet voor het werk binnen de sogk, vaak ook als leider van de onderhandelingsdelegatie bij veel overnameprocessen. Het bestuur is hem daarvoor zeer erkentelijk.

Voorzitter	mevr. drs. A.E.H. van der Kolk
Vicevoorzitter	mr. W.J.J. Kruidenier
Secretaris	mevr. M. Urbach
Penningmeester	G.B. Beltman

Lid	mr. C.A.M. Kleipool
Lid	L. Uijl
Lid en bouwkundig adviseur	W.H. Wensink
Lid	W.H. Rohaan
Algemeen secretaris	drs. N. Peek

De Raad van Advies is als volgt samengesteld:

Voorzitter	drs. J.J.P. Gardeniers
Secretaris	F.J. van Lochem
Overige leden	drs. J.G.R.W. Dekkers
	drs. K. Emmens
	G. Oldenbeuving
	mevr. dr. E.B.F. Pey
	W. Welmens
	J.H. Vennevertloo

Bijlage 1

Balans, Verlies & Winst rekening

2. Balans per 31 december 2016

	31-12-2016		31-12-2015	
	€	€	€	€
Activa				
Vaste activa				
<i>Materiële vaste activa</i>				
Gebouwen/grond	20.018		20.017	
Verbouwing kerk	286.423		116.744	
Inventaris	4.000		8.000	
		310.441		144.761
<i>Financiële vaste activa</i>				
Beleggingen	670.816		800.599	
Deelnemingen	93.506		-	
		764.322		800.599
Vlottende activa				
Vorderingen				
Overige vorderingen en overlopende activa	67.434		843.855	
		67.434		843.855
Liquide middelen		1.623.702		1.255.213
		<u>2.765.899</u>		<u>3.044.428</u>
Passiva				
Besteedbaar vermogen		1.165.050		1.234.974
Vastgelegd vermogen		1.296.634		1.167.882
Langlopende schulden		47.645		53.817
Kortlopende schulden				
Aflossingsverplichting langlopende schulden	6.100		10.015	
Crediteuren	61.048		81.608	
Rekening-courant OGK-SWZ	50.000		-	
Overlopende passiva	139.421		496.132	
		256.569		587.755
		<u>2.765.898</u>		<u>3.044.428</u>

3. Staat van baten lasten over 2016

	2016		2015	
	€	€	€	€
Baten		199.833		201.814
Lasten				
Exploitatiesaldi eigendommen				
Batenburg	2.410		15.307	
Leur	362		948	
Etten	4.501		24.905	
Groenlo	11.548		3.687	
Avezaath	985		1.477	
Rijswijk	10.099		10.277	
Zutphen	2.763		399	
Kranenburg/Vorden	573		9.887	
Bronckhorst	4.657		10.889	
Drempt	3.812		2.546	
Hoog-Keppel	281		7.109	
Hummelo	403		698	
Vorden	807		1.515	
Hengelo	1.891		2.030	
Steenderen	5.442		1.903	
Buren	1.195		1.121	
Haarlo	7.639		2.818	
Walburgiskerk Zutphen	-		-	
Kosten ondersteuning bestuur/staf	176.398		166.505	
PR kosten	49.396		47.802	
		260.866		202.491
Resultaat		<u>61.033</u>		<u>677</u>

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Oude Gelderse Kerken te Arnhem.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2016 van Stichting Oude Gelderse Kerken te Arnhem gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2016 en de staat van baten en lasten over 2016 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Oude Gelderse Kerken per 31 december 2016 en van het saldo over 2016 in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving.

Beuningen, 12 april 2017

Konings & Meeuwissen
drs. R.A.A.M. Cobussen RA

Bijlage 3

Beschrijvingen van de gebouwen van de SOGK

Foto: Carel van Gestel.

Nederlands-hervormde kerk, Aerdts (in eigendom sinds 2017)

De Nederlands-hervormde kerk is een tweebeukige kerk met een toren van twee geledingen. Het koor in het oostelijke deel van de kerk is hoog en driezijdig gesloten. De ruimte is overwelfd waarbij de gewelfribben rusten op kraagstenen met sierlijk bladornament uit de vijftiende eeuw. De sluitstenen van het koor zijn voorzien van onbewerkte wapenschildjes. Het schip wordt gedekt door kruisribgewelven die rusten op beeldhouwde kraagstenen en op de zware ronde zuilen. Enkele van die kraagstenen zijn beeldhouwd met fantastische koppen. De preekstoel is samengesteld uit onderdelen die uit verschillende tijden dateren. De steun van de lessenaar is rijk besneden en ook de voet is voorzien van weelderig houtsnijwerk dat zeventiende-eeuws lijkt. Het orgel, dat zich bevindt in de daarvoor speciaal gebouwde galerij, is in 1843 gemaakt door H.C. Haffmans.

Foto: Paulien Keijzer.

Hervormde Oude Sint-Victorkerk, Batenburg (in eigendom sinds 1978)

De kerk is in de middeleeuwen oorspronkelijk gebouwd als zaalkerkje. Na de verwoesting in de Tachtigjarige Oorlog zijn in de vroege zeventiende eeuw alleen het laatmiddeleeuwse driebeukige schip en de wat oudere, ingebouwde torenromp in ere hersteld. In de kerk is een grafzerk uit 1429 aanwezig van Gijsbert van Bronckhorst Batenburg, een romaans doopvont uit de dertiende eeuw, diverse grafzerken uit de zeventiende eeuw alsmede preekstoel, doophek en banken uit dezelfde periode. Uit de negentiende en twintigste eeuw dateren de predikantenborden, met de namen van de predikanten sinds 1608. Het uurwerk stamt

uit 1910. In 1963 is het vervangen door een elektrisch aangedreven uurwerk. Het orgel is een De-Crane orgel uit 1770. De laatste restauratie is in 1984 afgerond.

Foto: Carel van Gestel.

Kapel Bronckhorst, Bronckhorst (in eigendom sinds 2011)

De kapel is gesticht door Gijsbert van Bronckhorst en zijn echtgenote in 1344 en kent een lange geschiedenis van verval en herstel. Met als dieptepunten een verwoestende brand in 1633 en een lange tijd van gebruik als schoollokaal tussen 1842 en 1932. In de jaren 1960-1962 is de kapel grondig gerestaureerd en in de oude staat teruggebracht.

Torens (3) gemeente Bronckhorst (in eigendom sinds 2011)

Tegelijk met de kapel in Bronckhorst heeft de burgerlijke gemeente Bronckhorst de eigendom van enkele monumentale kerktorens in deze gemeente aan de SOGK overgedragen.

Foto: Henk Bruring.

Toren Hengelo

De rijzige toren van de oorspronkelijk aan Remigius gewijde kerk in Hengelo staat grotendeels in het schip. Hij bestaat uit drie geledingen, aan de noordzijde geflankeerd door een traptoren die tot de tweede geleding reikt en dateert van het midden van de vijftiende eeuw. De onderste geleding van de toren is met tufsteen bekleed. De twee andere geledingen zijn opgetrokken van baksteen met speklagen van tufsteen.

Hummelo. Foto: Henk Bruring.

Toren Hummelo

Van de nieuwe aanwinsten is de toren van de hervormde kerk in Hummelo de jongste. In 1838-1839 verving deze nieuwe kerk een laatmiddeleeuwse voorganger. De bijbehorende toren is half inspan-dig en springt half uit de voorgevel naar voren. De toren van Hummelo bestaat uit drie geledingen.

Vorden. Foto: Henk Bruring.

Toren Vorden

De toren van de hervormde kerk in Vorden staat tegen de laatmiddeleeuwse kerk, oorspronkelijk gewijd aan Antonius. De vier geledingen hoge toren is geheel uit baksteen opgebouwd en dateert vermoedelijk uit de tweede helft van de veertiende eeuw. Opmerkelijk is dat de spitsboog van de ingang bij een restauratie (1896-1899) aan de buitenzijde werd gewijzigd in een ronde boog.

Foto: Kees de Jongh.

Sint Lambertuskerk, Buren (in eigendom sinds 2014)

De Sint Lambertuskerk is een protestantse kerk, gelegen aan de Markt in de stad Buren. De kerk werd in 1367 gesticht als een kapel en in 1395 als parochiekerk vernoemd naar de Heilige Lambertus. In de vijftiende eeuw werd de kerk uitgebreid met twee zijbeuken en een tweede

koor en kreeg hij zijn huidige gedaante. Willem van Oranje trouwde hier in 1551 met Anna van Buren. De kerk heeft een toren met een bovenbouw in renaissancestijl; dit bovenstuk wordt toegeschreven aan de Italiaanse architect Pasqualini, die eveneens werkte aan het voormalige kasteel in Buren. Tussen 1975 tot 1980 is de kerk gerestaureerd. Deze restauratie bracht zo veel als mogelijk van de lichte, gotische kerk terug. De kerktoren werd in 1990 gerestaureerd. Kerk en toren zijn in 1971 aangewezen als rijksmonument.

Foto: Jean Gardieners.

Hervormde Maartenskerk, Etten

(in eigendom sinds 1996)

De oudste kerk in Etten is de Maartenskerk, een eenbeukige kerk uit 1442 met kruisribgewelf met een iets ouder driezijdig gesloten koor. De romaanse toren is van tufstenen gebouwd. In het begin van 1945 is de kerk zwaar beschadigd.

In de periode 1948 tot 1956 zijn de herstelwerkzaamheden voltooid. De preekstoel dateert uit 1628, de twee klokken uit 1394 en 1403. Er staat een eenklaviers Naber-orgel uit 1844. De laatste restauratie is in 2003 afgerond. De restauratie van het orgel werd in 2010 afgesloten.

Hervormde Oude Calixtuskerk, Groenlo

(in eigendom sinds 1978)

De Oude Calixtuskerk is een laatgotische pseudo-basiliek van aanzienlijke afmeting met een oudere toren, die in 1371 al in aanbouw was. Het koor is omstreeks 1440 gebouwd, samen met een traptoren

en de noordkapel. In het koor zijn nog restanten van laatmiddeleeuwse muurschilderingen en een romaans doopvont aanwezig. Het pseudobasilicale schip is tegen 1500 gebouwd. In de kerk bevinden zich kruisribgewelven. In het begin van 1945 is de kerk zwaar beschadigd. In de periode 1946 tot 1951 zijn herstelwerkzaamheden voltooid. Het orgel is een Flentrop-orgel uit 1951. Van 2005 tot en met 2007 vond een omvangrijke restauratie en revitalisatie plaats.

Foto: Hans Hendriksen.

De Hervormde Kerk, bijgenaamd De Kluntjespot, Haarlo

(in eigendom sinds 2015)

De kerk staat op een terp, waar eerder een kapel stond. De kerk is in 1858 gebouwd als centraalbouw op een symmetrisch achthoekige plattegrond en heeft gotische en classicistische kenmerken. De bijnaam De Kluntjespot herinnert aan een ouderwetse

achtkantige klontjesbus. Het gebouw heeft een tentdak, dat bekroond wordt door een zinken dakruiter waarop een kruis en een haan staan. Op de top bevindt zich een lan-

taarn met monumentale klok. Uniek is de nog aanwezige ronde opstelling van de banken, waarbij vanaf de preekstoel de vloer oploopt. In het geheel van de achtkant is ook de consistoriekamer verwerkt, twee halletjes en de trap naar een galerij. In het liturgisch centrum bevinden zich de oorspronkelijke preekstoel met klankbord, de avondmaalstafel en een monumentaal kabinetorgel.

Foto: Henk Bruning

Hervormde Petrus-en-Pauluskerk, Hoog-Keppel (in eigendom sinds 2012)

De twaalfde-eeuwse toren van tufsteen is het oudste onderdeel van deze oorspronkelijk aan Petrus en Paulus gewijde kerk. De verhoging uit de veertiende eeuw kenmerkt zich door de speklagen. Omstreeks 1400 is aan de toren een nieuw driebeukig schip met eenbeukig koor toegevoegd. In de achttiende eeuw zijn de

zijbeuken gesloopt, maar de bouwsporen getuigen nog altijd van hun aanwezigheid. In de kerk staan een zeventiende-eeuwse kansel en een orgel uit 1740 van Matthijs van Deventer.

Hervormde Sint-Lambertuskerk, Kerk-Avezaath (in eigendom sinds 1999)

De middeleeuwse bouwdeelen van de Hervormde Sint-Lambertuskerk bestaan uit het laatgotische koor uit omstreeks 1500 en de ingebouwde toren, waarvan de tufstenen onderbouw romaans is. Omstreeks 1640 is de

toren met een verdieping verhoogd. Over het koor bevinden zich fraaie netgewelven. In 1861 werd het oude schip vervangen door een neogotische zaal met een portaal tegen de noordmuur. Het schip werd overdekt door een stucgewelf dat het gewelf in het koor imiteert. Toen is de kerk ook uitwendig bepleisterd. Er zijn nog enkele laatmiddeleeuwse schilderijen. De oorspronkelijke preekstoel uit 1772 is door brand verwoest, de huidige preekstoel is afkomstig uit de Broederenkerk te Zutphen. Na overdracht aan de sogk werd een dringend noodzakelijke onderhoudsbeurt uitgevoerd.

Sint-Antonius-van-Paduakerk, Kranenburg (in eigendom sinds 2009)

De voorheen katholieke Sint-Antonius-van-Paduakerk, een neogotische driebeukige kruisbasiliek, is ontworpen in 1855, gebouwd in 1856 en volgende jaren,

en gewijd in 1867. Het is de oudst bewaard gebleven kerk van de bekende architect P.J.H. Cuypers. In 1965 en 1970 is de oorspronkelijke polychromie verwijderd, evenals de inventaris. Momenteel is er het Heiligenbeeldenmuseum gevestigd.

Foto: Carel van Gestel

Hervormde Oude of Dorpskerk, Leur (in eigendom sinds 1976)

Het middeleeuwse kerkje van Leur, omringd door eikenbomen en gelegen op een verhoogd kerkhof, verraaft vele bouwfasen.

De sobere toren met overhellende spits stamt uit het eind van de dertiende

en het begin van de veertiende eeuw. Later die eeuw is het schip gebouwd met alleen aan de zuidzijde een zijbeuk. Aan de oostkant is in het begin van de zestiende eeuw het laatgotische koor toegevoegd, waarin een laatmiddeleeuwse beschildering bewaard is. De grafkapel tegen de zuidzijde van het koor is van de families Van Balveren en Van Verschuer. Het torenportaal deed ooit dienst als dorpsgevangenis. De zeer noodzakelijke restauratie startte in 1984 en werd medio 1987 voltooid.

Foto: Carel van Gestel

Hervormde Martinuskerk, Rijswijk (in eigendom sinds 1989)

De Martinuskerk is een gepleisterde gotische pseudobasiliek uit omstreeks 1530 en heeft drie beuken onder één dak. Van de sobere toren stamt de onderbouw vermoedelijk nog uit de veertiende eeuw en is omstreeks 1500 verhoogd toen ook het koor werd gebouwd. Schip en koor zijn voorzien van net-

gewelven, de zijbeuken van kruisgewelven. Rond 1865 is het gebouw gemoderniseerd en voorzien van neogotische toegangen en gietijzeren vensters. Ook zijn de buitengevels

gepleisterd. De preekstoel dateert uit omstreeks 1860, de lezenaar is van oudere datum (1760). Een tiengebodenbord uit 1685 kreeg omstreeks 1860 nieuwe vleugelstukken. Het orgel is gebouwd door J.F. Witte in 1875. Het uurwerk dateert uit 1887. Van 1991 tot 1993 vond een ingrijpende restauratie plaats.

Foto: Carel van Gestel

Remigiuskerk, Steenderen
(in eigendom sinds 2014)
De Remigiuskerk – gewijd aan de heilige Remigius (437-535), bisschop van Reims – is een pseudo-basiliek, die midden in het dorp is gelegen. De eerste bekende vermelding van de kerk stamt uit 1217. In de loop der tijd is de kerk diverse malen verbouwd. In 1782 brandde de kerk geheel af na blikseminslag. Daarop werd geld

ingezameld voor de herbouw van de kerk. Na de herbouw in 1784 was de torenspits een stuk lager en had het voorheen gewelfde schip nu een houten zoldering. In de jaren 1960-1969 is de kerk grondig gerestaureerd. Daarbij heeft hij zijn sobere en harmonische interieur verkregen. Ook werden toen diverse nieuwe graven en grafzerken onder de kerkvloer gevonden. In 1966 is de kerk aangewezen als rijksmonument.

Foto: Henk Buring

Hervormde Sint-Joriskerk, Voor-Dremp
(in eigendom sinds 2012)
In Voor-Dremp staat de Sint-Joriskerk, gewijd aan Sint Joris, de heilige Georgius, van wie de traditie vertelt dat hij een draak versloeg en daarmee het leven van een

koningsdochter redde. De tufstenen toren stamt uit de twaalfde eeuw en kent een rijke decoratie van lisenen en boogfriezen. In de veertiende eeuw is de toren verhoogd en in de vijftiende eeuw is een traptoren toegevoegd. Het eenbeukige koor met netgewelf stamt uit de vijftiende eeuw; het schip uit de vroege zestiende eeuw is in de negentiende eeuw wegens bouwvalligheid gesloopt. Het neogotische schip uit die tijd is tijdens de restauratie van 1961-1963 gesloopt waarna het huidige, schijnbaar laatgotische, pseudobasilikale schip tot stand kwam.

Foto: NiG stedendriehoek

Synagoge Zutphen (in eigendom sinds 1976)

De synagoge is in 1879 gebouwd en bestaat uit een zaal met zijbeuken. In die zijbeuken is op een later moment een verdieping aangebracht. De voorgevel met neogotische elementen is geleed door pilasters en rondboogfriezen. In de topgevel zijn twee wetstafelen aangebracht boven het middelste rondboogvenster. In het

interieur scheiden rondboogarcaden de zijbeuken van de hoofdruimte. Na de Tweede Wereldoorlog werd de synagoge in gebruik genomen als machinefabriek en werd er een verdiepingsvloer in gemaakt. In 1980 kwam het gebouw leeg te staan en werd er een restauratieplan gemaakt. De restauratie en inrichting werd in 1985 afgerond. Na de inwijding in 1985 is het gebouw weer in gebruik genomen als synagoge.

Foto: Paul Ploegman

Walburgiskerk, Zutphen (in eigendom sinds 2016)

De Walburgiskerk is een grote hallenkerk met kooromgang en dakruiter, aangebouwde kapellen en een forse ingebouwde toren van vijf geledingen, die voorzien is van een achtkantige houten lantern met klokkenkoepel. Het interieur van de kerk wordt grotendeels gedekt door kruisribgewelven.

Het Mariaportaal en de noord- en zuidkapel hebben netgewelven. De kerk herbergt een van de grootste verzamelingen muur- en gewelfschilderingen van ons land. Ze verbeelden gebeurtenissen uit de Bijbel en uit de levens van heiligen, maar ook wapens van aanzienlijke families of personen uit de stad zijn afgebeeld. Bijzonder is de gotische kaarsenkroon (ca. 1389-96), die bestaat uit drie ijzeren banden, voorzien van uitgezaagde taferelen van dieren en personen. Verder bevat de kerk een monumentaal geelkoperen doopvont (1527) en een imposant orgel (1637-43), gebouwd door Hans Hendrik Bader.

Stichting Oude Gelderse Kerken
Postbus 7005
6801 HA Arnhem
T (026) 355 25 55
info@oudegeldersekerken.nl

